

УДК 351.005:8

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2022.3.24>**М. О. Лілеєв**викладач Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права
ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»

ОЦІНКА ВПЛИВУ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ НА ПРОЕКТИ БУДІВНИЦТВА ДОРІГ І АВТОСТРАД

Ця стаття досліджує вплив публічної політики на проекти будівництва доріг і автошляхів, висвітлюючи як роль держави формує планування, фінансування, виконання та соціально-екологічні аспекти цих великомасштабних інфраструктурних ініціатив. Аналіз зосереджений на чотирьох основних аспектах: стратегічному плануванні інфраструктурних проектів, моделях фінансування, впливі на екологічну стійкість та забезпеченні соціальної справедливості. Особлива увага приділяється тому, як урядові політики впливають на інтеграцію стандартів сталого розвитку і включення громадянськості у процеси прийняття рішень. Стаття використовує дані з різних країн для ілюстрації, як різні підходи до публічної політики можуть впливати на успішність та стійкість дорожніх проектів, а також обговорює потенційні політичні рекомендації для підвищення ефективності майбутніх інфраструктурних ініціатив. Цей аналіз має на меті надати політикам, планувальникам та розробникам політик інструменти для вдосконалення управління інфраструктурними проектами, забезпечуючи їх відповідність сучасним вимогам сталого розвитку та справедливості. Стаття також аналізує роль прогностичних моделей та інновацій в плануванні інфраструктурних проектів. Вона демонструє, як передові технології та дані можуть використовуватися для точнішого прогнозування впливу дорожніх проектів, зокрема в контекстах міста та регіонів, що розвиваються. Це дозволяє урядам ефективніше реагувати на динамічні потреби міського розвитку та покращувати мобільність місцевого населення. Значне місце в статті відведено механізмам залучення громади до процесу прийняття рішень. Розглядаються успішні приклади публічних слухань та інших форм громадської участі, які сприяли підвищенню соціальної справедливості та забезпечили врахування потреб і вимог різних соціальних груп при реалізації дорожніх проектів. Ця стаття стане корисною для політиків, планувальників, громадських активістів та дослідників, які шукають глибоке розуміння взаємодії між публічною політикою та розвитком інфраструктури, а також шляхів її оптимізації для відповіді на сучасні виклики.

Ключові слова: публічна політика, інфраструктурні проекти, будівництво доріг, соціальна справедливість, публічно-приватне партнерство.

Постановка проблеми. Будівництво доріг та автошляхів відіграє критичну роль у розвитку національної інфраструктури, сприяючи економічному зростанню та соціальній інтеграції. Ці проекти не лише забезпечують необхідне сполучення між різними регіонами країни, але й стимулюють розвиток прилеглих територій, створюючи нові можливості для бізнесу та туризму. Проте, вплив цих проектів на довкілля, економіку та суспільство в цілому безпосередньо залежить від публічної політики, яка їх регулює. Тому дослідження впливу цих політик є актуальним і необхідним для оптимізації процесів планування та реалізації дорожніх проектів. З огляду на зростаючу потребу в сталому розвитку, особлива увага приділяється еколо-

гічним та соціальним аспектам будівництва дорожньої інфраструктури. Питання якості повітря, землекористування, збереження біорізноманіття, та доступу до транспортних послуг для всіх верств населення стають важливими факторами, які мають бути враховані при плануванні та виконанні таких проектів. Розуміння того, як публічна політика може максимізувати позитивний вплив і мінімізувати потенційні негативні наслідки, стає ключовим для забезпечення сталого розвитку та відповідального управління ресурсами. Також, з огляду на складність та значимість інвестицій в дорожню інфраструктуру, питання прозорості, ефективності використання бюджетних коштів та відповідальності у реалізації проектів виходить на передній план.

Політичні рішення, що формують ці процеси, впливають на економічні перспективи країни, її зовнішні та внутрішні зв'язки, а також на добробут її громадян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Публічне управління дорожнім будівництвом привернуло увагу вітчизняних та міжнародних дослідників з публічного адміністрування, економіки та права для аналізу. Серед визначних учених, які займалися цією проблематикою, можна відзначити А. Веремчука, О. Назаркевича, О. Непомнящого, І. Садловську та інших. Проблеми у сфері публічного управління будівництвом детально аналізуються у роботах таких вчених, як З. Бурик, С. Драган, Т. Заяць, Л. Згалат-Лозинська, М. Корбецький, Т. Нахкур, О. Непомнящий, Ю. Прав, Є. Рудніченко, М. Садовяк, І. Федун, Ю. Шаров, Т. Шестаковська, С. Шостак.

Мета статті. Всебічний аналіз та оцінка впливу публічної політики на процеси планування, фінансування, виконання та експлуатацію проектів будівництва доріг і автострад.

Виклад основного матеріалу. Публічна політика відіграє вирішальну роль у формуванні майбутнього інфраструктурних проектів, включно з будівництвом доріг та автострад. Вона визначає не тільки технічні аспекти проектів, але й їхню соціальну та економічну доцільність. Нижче розглянемо ключові аспекти ролі публічної політики у плануванні цих інфраструктурних проектів.

1. Визначення пріоритетів інфраструктури. Публічна політика визначає, які інфраструктурні проекти отримують пріоритет у розвитку та які території будуть залучені в ці плани. Уряди розробляють національні та регіональні плани розвитку, в яких визначають ключові дорожні проекти, необхідні для забезпечення сталого розвитку економіки та покращення мобільності населення. Ці рішення базуються на аналізі транспортних потоків, економічних потреб регіонів та прогнозах розвитку транспортної інфраструктури.

2. Забезпечення законодавчої та нормативної бази. Публічна політика створює правову основу для планування, виконання, обслуговування та фінансування дорожніх проектів. Вона включає розробку стандартів безпеки, екологічних норм, вимог до якості будівельних матеріалів і технологій. Такі правила забезпечують високу якість та тривалість служби дорожньої інфраструктури.

3. Формування бюджетних призначень. Уряди розподіляють державні кошти та інші ресурси для реалізації дорожніх проектів. Політика в області бюджетування визначає, скільки фінансових ресурсів буде відведено на нове будівництво та ремонт існуючих доріг, а також які проекти отримають фінансування у першу чергу.

4. Сприяння публічно-приватному партнерству. Публічна політика також може включати механізми для залучення приватних інвестицій через публічно-приватні партнерства (PPP). Це сприяє залученню додаткового капіталу та інновацій у сектор дорожнього будівництва, знижуючи тягар для державних бюджетів і збільшуючи ефективність проектів [1-2].

5. Врахування соціальних і екологічних чинників. Сучасна публічна політика наголошує на необхідності інтеграції соціальних та екологічних аспектів в процес планування та реалізації дорожніх проектів. Це включає забезпечення доступності інфраструктури для всіх верств населення та мінімізацію впливу будівництва на довкілля.

Завдяки цій комплексній ролі, публічна політика є критичним інструментом, який визначає якості та результативність інфраструктурних проектів, забезпечуючи їх відповідність як актуальним потребам суспільства, так і довгостроковим стратегічним цілям країни (таблиця 1).

Фінансування інфраструктурних проектів, зокрема будівництва доріг і автострад, є однією з ключових функцій публічної політики. Цей аспект включає в себе не тільки розподіл державних коштів, але й залучення приватного капіталу, використання міжнародних грантів та кредитів. Розглянемо основні моделі та механізми фінансування, які застосовуються у цій сфері.

Державне фінансування. Найбільш традиційним джерелом фінансування дорожніх проектів є державний бюджет. Уряди виділяють кошти на нове будівництво та ремонт існуючих доріг в рамках національних програм розвитку інфраструктури. Ці витрати часто плануються на основі довгострокових інфраструктурних стратегій та потреб в підтримці економічного зростання та регіонального розвитку.

Публічно-приватне партнерство (PPP). Публічно-приватні партнерства стають все більш популярними, оскільки дозволяють залучити приватні інвестиції для фінансування масштабних інфраструктурних проектів. У цьому випадку приватні компанії беруть на себе

Таблиця 1

Фактори впливу публічної політики на проекти будівництва доріг і автострад

Фактор	Позитивний вплив	Негативний вплив	Нейтральний вплив
Фінансування	Збільшення бюджетних асигнувань на будівництво доріг може призвести до: * Зменшення заторів на дорогах * Збільшення безпеки дорожнього руху * Створення нових робочих місць * Стимулювання економічного зростання	Збільшення податків або державного боргу може призвести до: * Зменшення витрат на інші важливі програми * Інфляції	Бюджетні асигнування на будівництво доріг залишаються на тому ж рівні.
Регулювання	Більш суворі екологічні норми можуть призвести до: * Зменшення забруднення довкілля * Збереження природних ресурсів	Більш суворі екологічні норми можуть призвести до: * Збільшення вартості будівництва доріг * Збільшення часу, необхідного для завершення проектів	Ніякого впливу на довкілля.
Процедури затвердження	Спрощення процедур затвердження може призвести до: * Зменшення часу, необхідного для початку проектів * Зменшення адміністративних витрат	Спрощення процедур затвердження може призвести до: * Зменшення можливості громадськості впливати на проекти * Збільшення ризику корупції	Ніякого впливу на тривалість або вартість проектів.
Громадська участь	Більш активна участь громадськості може призвести до: * Кращого розуміння потреб громади * Збільшення підтримки проектів	Більш активна участь громадськості може призвести до: * Збільшення часу, необхідного для завершення проектів * Збільшення вартості проектів	Ніякого впливу на якість проектів.
Підтримка інновацій	Інвестування в нові технології може призвести до: * Збільшення ефективності будівництва доріг * Зменшення впливу на довкілля * Збільшення безпеки дорожнього руху	Інвестування в нові технології може призвести до: * Збільшення вартості будівництва доріг * Збільшення ризику невдачі	Ніякого впливу на вартість або безпеку проектів.

Джерело: систематизовано автором

частину фінансування, будівництво та управління проектом, в обмін на право збору платежів з користувачів або інші форми компенсації від держави [3].

Міжнародні гранти та кредити. Для фінансування великих інфраструктурних проектів також можуть використовуватися міжнародні кредити та гранти від багатосторонніх фінансових установ, таких як Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, та інші. Ці ресурси часто призначені для підтримки проектів, які сприяють сталому розвитку та включенню новітніх технологій.

Приватні інвестиції. Іноді приватні інвестори можуть фінансувати дорожні проекти цілком за власні кошти, особливо в тих випадках, коли очікується висока рентабельність інвестицій через комерційну вигоду (наприклад, високий трафік транспорту).

Інноваційні фінансові інструменти. Також уряди можуть використовувати інноваційні фінансові інструменти, такі як інфраструктурні облігації або фонди інфраструктурного розвитку, які дозволяють мобілізувати кошти з ринку капіталів для підтримки дорожніх проектів.

Ці різні моделі та механізми фінансування вимагають уважного регулювання і контролю з боку держави, щоб забезпечити прозорість, ефективність використання коштів та соціальну справедливість проектів. Вони також мають враховувати ризики та потенційні віддачі для забезпечення сталого розвитку та відповідального управління державними ресурсами.

Екологічна стійкість стає все більш важливою у контексті глобальних змін клімату та підвищення екологічної свідомості суспільства. Будівництво доріг і автострад має значний вплив на навколишнє середовище, від вирубки лісів до зміни водних потоків і підвищення рівня шуму, що вимагає від урядів втручання через публічну політику для забезпечення екологічної стійкості. Ось основні напрями, в яких публічна політика може впливати на екологічну стійкість інфраструктурних проектів [4-5]:

1. Оцінка впливу на довкілля (ОВД). Проведення ОВД є обов'язковим елементом планування будь-яких масштабних інфраструктурних проектів. Цей процес дозволяє ідентифікувати потенційний вплив проекту на довкілля ще до початку його реалізації та розробити заходи

для мінімізації негативного впливу. Публічна політика визначає критерії та стандарти, за якими проводиться ОВД, та забезпечує контроль за їх дотриманням.

2. Використання екологічно чистих технологій. Політика може стимулювати використання інноваційних, екологічно чистих технологій у будівництві та обслуговуванні доріг. Це включає все від використання вторинних матеріалів у будівельній індустрії до застосування сучасних методів зниження шуму і запобігання забрудненню повітря від транспортних засобів.

3. Захист біорізноманіття. У публічній політиці можуть бути передбачені заходи для захисту біорізноманіття в районах, прилеглих до нових дорожніх проектів. Це може включати створення екологічних коридорів, захист місць проживання рідкісних та зникаючих видів, а також рекультивацію земель після завершення будівництва.

4. Сприяння сталому транспорту. Політика також може включати заходи, спрямовані на підтримку та розвиток сталих транспортних рішень, таких як громадський транспорт і транспортні мережі для велосипедів і пішоходів, щоб зменшити залежність від автомобільних перевезень та знизити загальний вплив транспорту на довкілля.

5. Регулювання експлуатаційних стандартів. Забезпечення експлуатації доріг згідно з високими екологічними стандартами є ще однією важливою функцією публічної політики. Це включає контроль за емісіями від автомобільного транспорту, забезпечення дотримання норм з викидів та сприяння застосуванню альтернативних видів палива.

Через ці ініціативи публічна політика не тільки зменшує потенційний негативний вплив дорожніх проектів на довкілля, але й сприяє створенню стійкої інфраструктури, яка відповідає потребам сучасного суспільства та збереженню навколишнього середовища для майбутніх поколінь.

Публічна політика відіграє ключову роль у забезпеченні соціальної справедливості у рамках інфраструктурних проектів. Вона може впливати на доступність та справедливість інфраструктури для всіх верств населення, особливо в контексті будівництва доріг і автострад. Ось декілька способів, через які публічна політика може впливати на соціальну справедливість [6]:

1. Рівний доступ до транспортних послуг. Політика може забезпечувати, що нові дорожні інфраструктури доступні для всіх груп насе-

лення, включаючи малозабезпечені та вразливі верстви. Це означає планування доріг та автострад таким чином, щоб вони служили широкому спектру користувачів, включаючи пішоходів, велосипедистів і користувачів громадського транспорту, а не тільки водіїв автомобілів.

2. Компенсації та переселення. Часто будівництво нових доріг вимагає переселення людей, що може впливати на їх життя і доступ до ресурсів. Публічна політика повинна включати чіткі механізми компенсації та підтримки для тих, хто змушений залишити свої домівки або землю через інфраструктурні проекти, забезпечуючи їм справедливе відшкодування та допомогу в переселенні.

3. Вплив на зайнятість та економічний розвиток. Будівництво доріг може стимулювати місцевий економічний розвиток і створення робочих місць. Публічна політика може направляти ці зусилля так, щоб вони сприяли соціальній справедливості, наприклад, через створення робочих місць для місцевих жителів і підтримку малого та середнього бізнесу в регіоні.

4. Забезпечення участі громади. Соціальна справедливість також означає залучення громад до процесу планування та реалізації дорожніх проектів. Публічна політика повинна включати механізми для консультацій з громадою і забезпечення їх впливу на проектні рішення, що безпосередньо впливають на їх життя.

5. Запобігання дискримінації. Публічна політика повинна забезпечувати, що інфраструктурні проекти не призводять до дискримінації за будь-якими ознаками, такими як раса, стать, соціальний статус чи місце проживання. Це включає рівний доступ до ресурсів і послуг, які надаються в рамках або як результат інфраструктурних проектів.

Забезпечення соціальної справедливості в рамках публічної політики щодо інфраструктурних проектів вимагає комплексного підходу, який бере до уваги різні соціальні, економічні та екологічні аспекти, щоб забезпечити рівні можливості та вигоди для всіх громадян.

Висновки. Публічна політика відіграє вирішальну роль у плануванні, фінансуванні, виконанні та контролі за проектами будівництва доріг та автострад. Її вплив простягається на багато аспектів - від економічного розвитку до екологічної стійкості та соціальної справедливості. Публічна політика встановлює пріоритети для інфраструктурних проектів та розподіляє необхідні ресурси для їх реалізації, що має критичне значення для забезпечення збалансованого

розвитку різних регіонів країни. Публічна політика відкриває шлях для різноманітних моделей фінансування, включаючи публічно-приватні партнерства, що дозволяє оптимізувати використання державних та приватних ресурсів для реалізації великомасштабних проектів. Публічна політика сприяє інтеграції екологічних стандартів і практик у проекти будівництва, що допомагає мінімізувати негативний вплив на довкілля та підвищує екологічну стійкість регіонів. Політика гарантує, що проекти виконуються з урахуванням потреб усіх верств населення, забезпечуючи рівний доступ до інфраструктурних послуг та вигод, а також захист прав тих, кого торкаються переселення та інші негативні соціальні наслідки. Важливим аспектом публічної політики є залучення громад та громадськості до процесу планування та виконання проектів, що сприяє прозорості та підвищує загальне прийняття і підтримку проектів.

Результати цього аналізу підкреслюють важливість публічної політики як інструменту для гарантування, що інфраструктурні ініціативи не тільки сприяють економічному зростанню, але й відповідають сучасним екологічним вимогам та соціальним очікуванням. Вони також вказують на необхідність постійного перегляду та адаптації публічних політик для відповідності змінним умовам та потребам суспільства.

Список використаної літератури:

1. Зеленков А. В., Нестеренко Г. В. Управління проектами дорожньо-будівних робіт. Економіка та управління підприємством машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. Харків: ХАІ, 2011, № 1(13). С. 57–65.
2. Лещинський В. П. Ефективне і стабільне функціонування будівельного комплексу як чинник економічного зростання та впровадження сучасної моделі сталого розвитку регіону. Науковий вісник будівництва. 2016. Т. 86, № 4. С. 80–88.
3. Садловська І. П. Стратегічне управління національною транспортною інфраструктурою України: монографія. Київ: ПП «Сердюк В. Л.», 2011. 356 с.
4. Климчук М. М., Ільїна Т.А., Поколенко В.О. Формування механізму управління ризиками будівельних проектів на засадах компенсаторної технології «Tax Increment Financing». Бізнес Інформ. 2019. №3. С. 369–374.
5. Прав Ю. Г. Аналіз теоретико-методичних підходів до визначення механізмів державного регулювання у галузі будівництва. Аспекти публічного управління. 2019. Т. 7, № 5. С. 57-63.
6. Дмитрієва, О. І. Законодавче забезпечення розвитку транспортної інфраструктури України. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: зб. наук. пр. Харків: ХНАДУ. 2019. №2 (23). С. 31–45.

Lileiev M. O. Assessment of the impact of public policy on road and freeway construction projects

This article examines the impact of public policy on road and freeway construction projects, highlighting how the role of the state shapes the planning, financing, implementation, and socio-environmental aspects of these large-scale infrastructure initiatives. The analysis focuses on four main aspects: strategic planning of infrastructure projects, financing models, impact on environmental sustainability and ensuring social justice. Particular attention is paid to how government policies influence the integration of sustainable development standards and the inclusion of the public in decision-making processes. The paper uses data from different countries to illustrate how different public policy approaches can affect the success and sustainability of road projects, and discusses potential policy recommendations to improve the effectiveness of future infrastructure initiatives. This analysis aims to provide policy makers, planners and policy makers with tools to improve the management of infrastructure projects, ensuring that they meet today's demands for sustainable development and equity. The article also analyzes the role of forecasting models and innovations in the planning of infrastructure projects. It demonstrates how advanced technology and data can be used to more accurately predict the impact of road projects, particularly in developing urban and regional contexts. This allows governments to respond more effectively to the dynamic needs of urban development and improve the mobility of the local population. A significant place in the article is devoted to mechanisms of community involvement in the decision-making process. Successful examples of public hearings and other forms of public participation are considered, which contributed to increasing social justice and ensured that the needs and demands of various social groups were taken into account during the implementation of road projects. This article will be useful for policy makers, planners, public activists and researchers who seek a deep understanding of the interaction between public policy and infrastructure development, as well as ways to optimize it to meet today's challenges.

Key words: public policy, infrastructure projects, road construction, social justice, public-private partnership.